

NOVI I ŽIVOTONOSNI PUT U POSLANICI HEBREJIMA

Luka MARIJANOVIĆ

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Petra Preradovića 17, p.p. 54, 31 400 Đakovo
luka.marijanovic@os.t-com.hr

Sažetak

Nakon što je autor Poslanice Hebrejima izložio uzvišenost Kristova svećeništva po redu Melkisedekovu, savršenog, efikasnog kad je u pitanju spasenje, prelazi na opomene i poticaje na vjernost Kristu. On ukratko nastavlja teme koje je već ranije razradio (Heb 10,19-31). Isus je Veliki svećenik nad Kućom Božjom. Svojom je krvlju svečano otvorio nebesko svetište. U svojoj je osobi Isus prvi otvorio novi i živi put prema nebu, omogućio pristup Bogu, i novi oblik zajedništva s Bogom. Tu Isusovu ulogu za ljude smije se usporediti s onom jednoga preteče: oni koja ga slijede moraju proći upravo tim i takvim putem. Ali da tu uopće postoji put, slobodni i izravni pristup Bogu, zahvaliti treba Njemu koji je podigao most. Isusov život i smrt su most čovjeka prema Bogu. Zbog svega toga potiču se vjernici da ostanu posve vjerni, čista srca, da gaje nepokolebivu nadu, da se nadmeću u ljubavi i da ne napuštaju liturgijske sastanke, na kojima se međusobno potiču i opominju. Tako se pripravljaju za Dan Gospodinov (Heb 10,22-15) i konačni susret s Bogom. Drugi veliki motiv za vjernost je opasnost da otpadnu od vjere, da izgube potrebite uvjete za Božje oprostjenje i tako upadnu u njegove kazne (Heb 10,26-31). I u drugim se promatranim tekstovima otkriva mjesto koje vjernicima pripada u odnosu na Boga i njegovu Crkvu ali u tome je i njihova odgovornost. Veći i bolji Savez implicira i veću odgovornost. Zbog svoga duhovnog položaja vjernici mogu klicati od radosti (1 Pt 1,8). Kao sugrađani svetih pripušteni su Kući Božjoj (Heb 2,19; 3,6), imaju pristup punini života. Istodobno su pozvani na veliku darežljivost i velikodušnost. U Heb 12,18-24 vidi se pak kako su se kršćani približili anđelima, građanima neba, Bogu i »posredniku novoga Saveza«, tj. Isusu s njegovom žrtvom. Sve su to uzvišene stvarnosti, koje ne užasavaju kao one staroga Saveza. Približili su se milosrđu i milosti, što ulijeva povjerenje i radost. A u Heb 13,20-21 se vidi kako kršćani prinosu svoju žrtvu hvale Bogu po Isusu Kristu. Uz taj kult oni pridružuju dobrotvornost,

zajedništvo dobara, koje su isto žrtva i voljna poslušnost. Oni pronalaze snagu da to sve čine i da još budu spremni »na svako dobro djelo« u Bogu, koji je Isusa podigao od mrtvih, Pastira koji je po vječnom Savezu prolio svoju krv.

Ključne riječi: Poslanica Hebrejima, ohrabrenje zajednice, Krist – novi i životonosni put, nepokolebljiva vjera nade, kršćanski bogoslužni sastanci, zajednica vjernih – Kuća Božja, svećenički značaj Božjeg naroda, otpad od vjere, žrtva hvale.

1. Novi i životonosni put za otkupljene ljude (Heb 10,19-31)

Pošto je autor Poslanice Hebrejima izložio uzvišenost Kristova svećeništva po redu Melkisedekovu, savršenog, efikasnog kad je u pitanju spasenje čovjeka, prelazi na opomene i poticaje na vjernost Kristu. On ukratko nastavlja teme koje je već ranije bio razradio. Iz dosadašnjih izlaganja na ovome simpoziju moglo se uočiti kako postoji konačni Savez, i kako ima netko tko je taj Savez ostvario, pa se s pravom govori o ideji novoga Saveza. S time u svezi postoji i novi čovjek. Sad je po želji organizatora na redu za promatranje i obradu novi odlomak (Heb 10,19-25), kojim počinje treći veliki dio Poslanice Hebrejima, koji nije više toliko »dogmatski« kao prethodna dva, već parenetski gdje se govori o stvarnosti i djelotvornosti Kristova djela otkupljenja. Sad se valja okrenuti praktičnim, pastoralnim posljedicama koje proizlaze iz svega toga. A to opet primjerenim i razumljivim stilom što ga zahtijevaju upravo promatrani tekstovi kao pravi nagovori vjernicima. Organizator Simpozija je još u najavi predvidio obraditi odlomke Heb 12,18-24 te Heb 13,20-21. Zajedničko im je baš to što govore o Savezu u Poslanici Hebrejima. I da ne bi bilo zabune ili ponavljanja, sve što je dotad bilo izloženo na Simpoziju može se uzeti kao uvod i ovoga rada.¹

Poslanica Hebrejima smatra se *spisom ohrabrenja* (Heb 13,22). To je ime koje ona posve zaslužuje.² Ona je izvanredno lijepo strukturirana propovijed.

¹ O ideji Saveza, njegovoj strukturi i terminološkoj problematiki vidi u: Ivan GOLUB, *Pri-sutni. Misterij Boga u Bibliji*, Zagreb, 1968., 55-59; Ivan GOLUB, *Uz ideju Saveza u Bibliji*, u: *Upoznajmo Bibliju*, 4 (1968.) 12, 42-44. O odnosu Boga prema Izraelu vidi u: Adalbert REBIĆ, *Središnje teme Staroga zavjeta*, Zagreb, 1996., 107-127.

² O svemu, napose o pojedinostima, valja pogledati više u odnosnim komentarima. Ovdje su navedeni tek neki kojima se autor poslužio u radu: Myles M. BOURKE, *The Epistle to the Hebrews*, u: Raymond E. BROWN I DR., *The Jerome Biblical Commentary*, II. The New Testament and topical articles, London – Dublin – Melbourne, 1970., 381-403.; Bonaventura DUDA, *Kristovo svećeništvo prema Poslanici Hebrejima*, u: *Bogoslovska smotra*, 41 (1971.) 1, 44-53; Erich GRÄSSER, *An die Hebräer*, EKK, XVII/1-3, Zürich – Neukirchen-Vluyn, 1990. – 1997.; Tomas HEWITT, *Hebrejima. Uvod i komentar*, Novi Sad, 1986.; Barnabas LINDRAS, *La teologia della lettera agli Ebrei*, Brescia, 1993.; William MacDONALD, *Komentar Novoga zavjeta s prilozima Arta Farstada, III.: Kološanima – Otkrivenje*, Zagreb, 2001.;

Ovdje promatrani dio poslanice sadrži opće opomene (Heb 10,19 – 12,29) i posebne opomene (Heb 13,1-17). Naime, u njoj se povijest starozavjetnog Božjeg naroda i njegovih pojedinaca općenito tako prikazuje da se mogne lako shvatiti kao lik, kao tip stvarnosti što se u punini očituje tek u Kristu. Takav način promatranja nazivamo tipološkim. Stari zavjet je, dakle, slika Isusove osobe i njegova poslanja, on je tek, po svemu sudeći, sjena »Sina«, Isusa Krista. U njemu je Isus Krist unaprijed predočen. Naviještena je njegova uloga. Budući da je Isus Krist središnja osoba cijelog Svetog pisma, on je prema tome i ključ razumijevanja Starog zavjeta.

U prethodnim poglavljima Poslanice Hebrejima pisac je čitateljima otkrivao bogatstvo jedinstvenoga Kristovog svećeništva, s primjerenom pastoralnom osjetljivošću. Sve su to vidovi trajno valjani, kakvih inače nema u Novom zavjetu. Opisao je svećeništvo vječnog velikog svećenika, koji je po svojoj jedinosti i jedincatoj, savršenoj i neponovljivoj žrtvi postigao pomirenje i stvorio Novi savez, novi red i novo ostvarenje spasenja, za sva vremena i za sve ljude.³ U tom novom sustavu sve je ljudima oprošteno, posvećeni su trajno i usavršeni prinosom tijela Isusa Krista jedanput zauvijek. Time je Božja povijest s ljudima načelno postigla svoj cilj. Nakon te Kristove žrtve više nema, niti treba biti, neke nove i druge žrtve. Cijena za grijeh je isplaćena u potpunosti. Takvo što Bog ne traži dvaput.

Tako je učinkovito riješen problem grijeha. To je Bog već bio obećao u Starom zavjetu (usp. Jr 31,31), da se grijeha njihovih i bezakonja uopće neće više spominjati, ne samo da će zaboraviti, već štoviše da će to izbrisati iz svoga

---

Mirko TOMASOVIC, *Melchisedek e il sacerdozio di Cristo. Saggio di teologia biblica*, Padova, 1993.; Albert VANHOYE, *Sacerdoti antichi e nuovo sacerdote secondo il Nuovo Testamento*, Torino, 1990.; Albert VANHOYE, *Traduction structurée de l'Épître aux Hébreux*, Roma, 1963.; Albert VANHOYE, *Épître aux Hébreux, Texte grec structuré*, Rome, 1967.; Albert VANHOYE, *Cristo è il nostro sacerdote. La dottrina dell'epistola agli ebrei*, Torino, 1970.; Albert VANHOYE, *Il sacerdozio della nuova alleanza*, Bologna, 1992.; Albert VANHOYE, *Accogliamo Cristo nostro sommo sacerdote. Esercizi Spirituali predicati in Vaticano 10-16 febbraio 2008*, Città del Vaticano, 2008.; Silverio ZEDDA, *Lettera agli Ebrei*, Roma, 1967.; i dr. Opširnija, suvremenija bibliografija na tematiku Poslanice Hebrejima može se naći u: Elenchus Bibliographicus Biblicus časopisa *Biblica*, sada *Elenchus of Biblica*, Roma; ili Elenchus Bibliographicus časopisa *Ephemerides Theologicae Lovanienses*.

³ O jedinosti pravom svećeniku i jedinosti pravoj žrtvi prema Poslanici Hebrejima vidi u: Joseph C. LÉCUYER, *Il sacerdozio di Cristo e della Chiesa*, Bologna – Napoli, 1964., 9-154. Da se pravo razumije kršćansko svećeništvo valja pogledati pretkršćanska razdoblja, naročito levitsko svećeništvo, pa tek onda Kristovo svećeništvo. Usp. Clement DILLENCHNEIDER, *Il nostro sacerdozio nel sacerdozio di Cristo, I. I fondamenti dogmatici della spiritualità sacerdotale*, Bologna – Napoli, 1966., 15-99. O višestrukim vidovima našeg svećeništva treba, dakako, prije svega vidjeti tekstove Drugoga vatikanskog koncila.

sjećanja.⁴ Čovjek više nema razloga da se na nešto požali. I ne postoji više nikakvo drugo svećeništvo, već jedno savršeno Isusovo svećeništvo.⁵ I zato više ne treba prinosa za grijeh. Pisac poslanice zaključno želi da se vjernici više ne upuštaju u beskrajna žrtvovanja, koje je prakticiralo židovstvo, već želi da oproštenje pod novim Savezom trajno odjekuje u srcima i umovima vjernika i potiče ih na praktične obveze, napose da ne izostaju sa »svojih sastanaka«.⁶ Ovdje, što je zapravo zaključak prethodnih razmatranja u cijeloj poslanici, pisac u relativno kratkom odlomku izlaže odgovor čovjeka na ono što je Krist učinio u korist svih ljudi i to svojom krvlju. I to pisac izlaže sasvim jednostavno, upravo propovjednički, poticajno. Upotrebljava adhortative, da mu oblik izražavanja bude što svježiji, jer se životno tiče tadašnjih čitatelja ili slušatelja, ali se na svoj način dotiče i današnjih vjernika. Pisac želi da u svemu tome i oni sami budu posve angažirani, uključeni. On ne govori na način koji se nikoga ne tiče niti dotiče, poopćeno, rekli bi neki danas, bez boje, mirisa i okusa, već želi da to sve vjernici shvate i prihvate.

(10,19-20). Sveti pisac vjernicima želi saopćiti, da iz tog bogatstva Isusova velikosvećeništva crpe snagu za vlastito posvećenje. Mnogi su se držali i još se drže toga poziva: »Ne propuštajmo svojih sastanaka«. Jer tu je odmorište za umorne putnike na životnome putu. – Isus Krist je postigao svoj cilj. Ništa ga na njegovu putu nije poljuljalo. On se čvrsto držao »nepokolebljive vjere nade«. Ovdje se ništa ne piše ili govori senzacionalistički, već se samo naprosto podsjeća na »*novi i životonosni put*«. Poručuje im: Ne prekidajte svoga započetog puta, izdržite do kraja! Dakako, oni još nisu ušli u konačni Božji »mir« kao Krist, još ne posjeduju spasenje u punoj i konačnoj stvarnosti. Ali ipak imaju više od same nade u budućnost. Imaju već – kao sadašnju stvarnost – oproštenje grijeha, čistu savjest i zajedništvo s Bogom koji je po Isusu Kristu postao »njihovim Bogom«. Sada sve ovisi o tome, da na putu ne postanu umorni, već naprotiv da u vjeri i nadi ustraju, osluškujući što kaže Božja riječ, Sveto pismo! Kristovo tijelo je »*novi i životonosni put*« za ulazak u nebesko svetište, tj. u život vječni. Pisac predstavlja Krista kao *novi i živi put*, put koji je otvorio netko tko je doista svećenik. On nije postao svećeni-

⁴ O »novom Savezu« prema Jeremiji vidi u: Leo KRINETZKI, *Savez Božji s ljudima prema Starom i Novom zavjetu*, Zagreb, 1975., 62-65.

⁵ O Kristovu svećeništvu vidi u: Philip GOYRET, *Chiamati, consacrati, invitati. Il sacramento dell'Ordine*, Città del Vaticano, 2003., 15-45.

⁶ O žrtvama i njihovu smislu, o svojstvima i vrstama žrtava vidi u: Adalbert REBIĆ, *Biblijske starine*, Zagreb, 1983., 211-224. O vjerskoj vrijednosti žrtve vidi u: Roland de VAUX, *Le Istituzioni dell'Antico Testamento*, Torino, 1964., 433-441.

kom ispunivši prastari preduvjet – pripadanje Levijevu plemenu – nego na temelju snage koja izlazi iz neuništiva života, »po snazi vječnog života« (Heb 7,16). Uostalom, *on je sam put* (usp. Iv 14,6), i nitko ne može doći Ocu osim po njemu. Vjerovati za Isusa znači: ići za njim, koji nudi pravi život (usp. Iv 1,4), a daje ga i drugima (usp. Iv 6,33.40). Taj put je istinit, jer je sve drugo izvan njega stranputica i propast.

I zato pisac prelazi na drugi dio poslanice, gdje slijedi opomena radi nepokolebljivosti u vjeri (Heb 10,19-39). To ipak nije samo neki dodatak prethodnim poučnim razlaganjima. Za današnje čitatelje ta izlaganja su po običaju pisca poslanice obrazloženje za opomene koje sad slijede. Ukratko se kaže što vjernici »imaju«. Imaju nadu, i još više: *imaju svoga Velikog svećenika!* I zato su susljedna četiri poticaja sasvim naravna: da idu putem vjere, da u ufanju, odnosno u nadi budu čvrsti, te da se međusobno poštuju i potiču. Međusobni dobar primjer je najbolja pomoć, da ne izostaju sa zajedničkih sastanaka, tj. od bogoslužnih zborova. Potrebno je zajedničko naprezanje svih i svakog pojedinog da se svi susretnu s opasnostima koje ugrožavaju vjeru zajednice. Uostalom, svršetak svijeta je blizu (usp. Heb 10,25).

Poslije više iscrpnih »dogmatskih« izričaja i izlaganja obaju prethodnih dijelova u Poslanici Hebrejima, kojima je pokazana stvarnost i djelotvornost Kristova djela spasenja, važnost Isusa Krista kao pravog i konačnog Velikog svećenika Novog zavjeta (Heb 4,14 – 10,18), pisac poslanice sad se okreće skoro isključivo praktičnim zaključcima (Heb 10,19 – 13,19). Dakako, pažljivi čitatelj će priznati da je u toj stvari misao za današnje ljude veoma zamršena i puna povijesnih uspomena, pogotovo kad sveti pisac kaže da je taj novi i živi put Krist otvorio preko »zastora«, to jest svoga tijela. Tajanstven je to izraz, a veoma vjerojatno označava da je njegovo tijelo, njegovo čovječstvo uspoređeno sa zastorom, koji je, dok je Isus bio na zemlji, priječio da u njemu suvremenici gledaju Boga. Taj zastor uklonjen je njegovim uskrsnućem. Život Kristov na zemlji bio je skriven, zastrt, neka vrsta zastora. Zastor uvijek skriva ono što je zastrto. Treba podići zastor, pokrivalo, da bi se sve jasno vidjelo.

Naime, ponovit ćemo još jednom, kako s ovim kao i u idućim odlomcima sveti pisac želi ohrabriti svoju zajednicu. Vjernici su u velikoj opasnosti da ravnodušni i potišteni napuste evanđelje. Zato se kratko osvrće na svoju pouku (u rr. 19-22), pa kaže kako oni sad mogu po Isusovoj krvi slobodno ući u samu Svetinju nad svetinjama u kojoj prebiva Bog. Dok su u starozavjetno doba vjernici bili držani podalje, samo što dalje, sada se vjernici pozivaju da slobodno pristupe Bogu, »prijestolju milosti« (Heb 4,16). Starozavjetni je šator bio, prvo a poslije i Hram izrađen prema šatoru sastanka, samo »sjena« pravog

šatora, pravog svetišta.⁷ Novo svetište je nebo, u kojem prebiva Bog (usp. Heb 8,2; 9,2). Isus Krist je naime otvorio novi put što počinje potpuno iz početka, put koji daje život. Zato se i zove *novi i životonosni put*. To nije običan put kojim se kreće naprijed, već »životonosni put«, put »nov i živ«, dakle put koji je po svojoj unutrašnjoj snazi u stanju dovesti konačnom cilju. Taj put je životonosni, jer ima snagu nerazorivog života (usp. 1 Pt 2,4; Iv 6,51). Uostalom, Krist je o sebi rekao: »Ja sam Put, Istina i Život. Nitko ne dolazi Ocu osim po meni« (Iv 14,6). Krist je taj i takav put otvorio za ljude razderavši zastor, zid smrti prema Bogu, svoje ljudsko tijelo, da bi ljude priveo Bogu. Zato je to put nov (ponoviti valja), svježije utrt po smrti Krista koji je bio pravo vazmeno janje. Krist je živi put. Taj put vodi kroz zavjesu, zastor. Zastor koji je dijelio Svetinju od Svetinje nad svetinjama, slika je Isusova tijela. Zato pisac poslanice govori o Kristovu tijelu kao o zastoru: pripisuje tako vlastitosti slike onomu što slika predstavlja.

(10,21). Isus Krist je ujedno i veliki svećenik, koji sada vlada Kućom Božjom. Crkva je kuća Božja povjerena Kristu. Kršćanska zajednica ima svog velikog svećenika, koji je u nebu. Ona je puna radosne nade da smije stupiti u svetinju neba. Taj pristup ne smije biti lakomislen. Da bi mogla pristupati s iskrenim i istinitim srcem, mora ustrajati u priznavanju Krista, ustrajati u vjeri u njega (Heb 10,19-39), biti upravo prožeta jakom vjerom. Inače će njihovo sudjelovanje ostati samo izvanjsko. Dakle, držanje zajednice ima biti prožeto vjerom, prijanjanje uz nevidljivi svijet nebeske budućnosti (Heb 11,1-40). Ne smije se prepustiti klonulosti (Heb 12,1-29), već tako mora živjeti kako se priliči bogoslužju prigodom sastanaka kršćanske zajednice (Heb 13,1-19). Zato ovako sveti pisac objašnjiva svoju središnju opomenu: »Čuvajmo nepokolebljivu vjeru nade«. Poziva ih, dakle, da pristupe samome Bogu, iskrenih srdaca, potpuno se pouzdajući u nj da će ih primiti, jer su očišćeni škropljenjem Kristovom krvlju od zle savjesti i tijela im oprana čistom vodom. Kršćani mogu ostati puni nade (r. 23), da će baštiniti od Boga obećana dobra, jer je Božje obećanje sigurno (usp. Heb 7,13-20). Osim toga, tako reći za još veću sigurnost, obećanje je potvrđeno zakletvom. No, posjedovanje nebeske baštine nije samo u buduć-

⁷ O svetom šatoru za službu Božju u pustinji i kovčegu Saveza vidi u: Roland de VAUX, *Le Istituzioni dell' Antico Testamento*, 295-302; o svetim mjestima, napose svetom šatoru još vidi u: Adalbert REBIĆ, *Biblijske starine*, 171-175. O Salomonovu hramu i drugim hramovima (Ezekijelovu, Zerubabelovu i Herodovu) vidi u: Konrad RUPPRECHT, *Der Tempel von Jerusalem. Gründung Salomos oder jebusitisches Erbe?*, Berlin – New York, 1977.; Alfred EDERSHEIM, *Der Tempel. Mittelpunkt des geistlichen Lebens zur Zeit Jesu*, Wuppertal, 1997. O teološkoj važnosti Hrama vidi u: John J. CASTELOT, *Religijske institucije Izraela*, u: Raymond E. BROWN I DR. (ur.), *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, Zagreb, 1980., 53-140, ovdje 91-94.

nosti. Ono je u neku ruku već tu, jer je Krist ušao u baštinu, a vjernicu su kao takvi neodjeljivi od Krista.

Promatrani odlomak jasno je raščlanjen. Opisano je ponajprije značenje Kristovo za ljudsko spasenje. On je ljude spasio svojom smrću na križu. Zato je napokon hramska praksa prinošenja žrtava za spasenje prevladana. Naime, prije su svećenici i veliki svećenik prinosili žrtve i krvlju škropili oltar i unutrašnjost hrama, što je brisalo grijeh. Po Kristovoj je krvi na križu sada takav način zadovoljštine povijesno-spasenjski prevladan, a otkako je razoren jeruzalemski hram, više nije ni moguć. Dakako, iz toga je onda jasno kako ta spoznaja mora imati odjeka u svakodnevnom životu. Krist je objektivno izveo djelo ljudskoga spasenja, a sada se ono subjektivno mora ostvariti u svakome kršćaninu. Naime, ako su ljudi otkupljeni, ako su dovedeni na novi i životonosni put, onda im pisac Poslanice Hebrejima preporučuje nešto što će im samo pomoći: preporučuje im vjeru, nadu, međusobno poštovanje i redovite bogoslužne sastanke. Četiri puta ih se izrijekom potiče da: prvo: »pristupamo stoga s istinitim srcem u punini vjere«, drugo: »čuvamo nepokolebljivu vjeru nade«, treće: »pazimo jedni na druge da se potičemo na ljubav i dobra djela«, te četvrto: da »ne propuštamo svojih sastanaka, kako je u nekih običaj, nego se bodrimo«. Pisac tu ništa ne zapovijeda, već samo konstatira kako treba biti. Kršćanski bi život prema tome bio poput zajedništva svetih, što samo pokazuje novi duhovni položaj kršćana.⁸

(10,22). Zajednica je Kuća Božja (Br 12,7) nad kojom je postavljen veliki svećenik Isus Krist.⁹ A gdje je veliki svećenik, tamo je zajednica. Svojom otkupiteljskom smrću on joj je otvorio put onamo. Potreban joj je Veliki svećenik, jer njegovo sadašnje služenje za nju je jamstvo obećanja i trajne dobrodošlice pred Bogom. Odatle onda i zahtjevi: pristupiti Bogu i služiti mu kao kršteni, čvrsto se držati vjere koja vjernicima daje nadu, međusobno se poštivati i njegovati bratsku ljubav, i ne izostajati s bogoslužnih sastanaka.

Treba još jednom pogledati sve to, jer se čini doista veoma važnim. Ponajprije se, dakle, ističe i misli na pristupanje Bogu. Pristupiti valja samome

⁸ Usp. Albert VANHOYE, La situazione spirituale del cristiano, u: Mario MASINI (ur.), *La parola per l'assemblea festiva, 22a domenica 'per annum'*, Brescia, 1970., 116-123.

⁹ Usp. Heb 10,21: καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ. Vidi: Peter WEIGANDT, οἶκος, οὐ, ὁ oikos Haus, Hausgenossenschaft, Familie, Hab und Gut, u: Horst BALZ – Gerhard SCHNEIDER, *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, II., Stuttgart – Berlin – Köln, 1992., 1222-1229.; ili: Br 12,7: לֹא־יֵכֵן עַבְדֵי מִשְׁחָה בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא׃ Vidi Ernst JENNI, בַּיִת *bâjît* Haus, u: Ernst JENNI, *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*, I, München – Zürich, 1971., 308-313.

Bogu iskrenih srdaca, u potpunoj sigurnosti vjere, potpuno se pouzdajući u nj da će on vjernike primiti. Dok su u Starom zavjetu ljudi bili držani podalje od samog Svetišta, dotle u Kristu imamo pristup Bogu, po krvi njegove žrtve. Kršćanski život je ovdje opisan rječnikom Starog zavjeta. Srce ima biti očišćeno od zle savjesti i tijelo oprano. Svećenici su za svoju službu bili škropljeni krvlju i oprani vodom. Kršćani postaju takvima škropljenjem Kristovom krvlju, time su očišćeni od grijeha, oprani kupelju preporođenja, u kršćanskom krstu.¹⁰

Vjernici se nadalje potiču da pristupaju potpuno i bez sumnje, i to da pristupaju svi, jer se sada pretpostavlja da su svi vjernici zapravo svećenici (usp. 1 Pt 2,9; Otk 1,6). Samo je svećenicima bilo dopušteno ući u Svetište, i to u prvu prostoriju Hrama, dok je veliki svećenik smio ući u Svetinju nad svetinjama jednom godišnje da se susretne s Bogom (Heb 9,3-4.7). Sad je to sve promijenjeno. Bogu mogu pristupiti svi, a ne samo neki odabrani, i na svakom mjestu na krugu zemaljskom. Zastor koji je dijelio Svetinju od Svetinje nad svetinjama, iznenađujuća je slika Isusova tijela. Analogija je u tome, makar i ne bila savršena, što je zavjesa u Hramu bila razderana da otvori put u Svetinju nad svetinjama (usp. Mt 27,31), isto tako kao što je bilo otvoreno Kristovo tijelo i iz njegova boka potekla krv da ljudima otvori put u nebesko svetište (r. 19). Paralela je slikovita i ne bi se smjela previše natezati. »Zavjesa« kao misteriozan izraz ili zastor između dva dijela svetišta bio je dakle slika Kristova tijela. I da bi se moglo pristupiti Bogu, trebalo je razdrijeti zastor. To jest, smrću je trebalo slomiti njegovo tijelo što onda znači da vjernici Bogu pristupaju na temelju Kristove zadovoljštine i njegove zastupničke smrti. Čovjek može prići Bogu tek zbog Jaganjčevih smrtnih rana.¹¹ Ta mu je povlastica omogućena uz veliku, doista veliku cijenu. I to valja imati uvijek na umu. Sad tek čovjek smije pristupiti prijestolju milosti (Heb 4,16) i Kući Božjoj s iskrenim srcem i potpunim predanjem, bez predrasuda, s potpunom sigurnošću vjere.¹² Dakle, djelo koje je Krist objektivno dovršio, ima se sada ostvarivati subjektivno u svakome

¹⁰ O krvi Kristovoj koja je ljudima pribavila slobodu, otkupljenje, vidi više u: Joseph A. FITZMYER, Pavlova teologija, u: Raymond E. BROWN I DR., *The Jerome Biblical Commentary*, 357-434, ovdje 426-427.

¹¹ Isusova smrt središnja je točka povijesti čovječanstva. Ona je svjetlo koje osvjetljuje zbivanja i u njih unosi razumijevanje (usp. Otk 5,9-10). O Janjetu Božjem (Iv 1,29.36; 19,36), o Isusu Kristu, koji nosi još znakove svoje muke, vidi u: Bernd HOLZE – Beate KOWALSKI, Lamm, Schaf, Widder, u: Josef HAINZ – Alexander SAND (ur.), *Münchener theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Düsseldorf, 1997., 239-240.

¹² Pristupati mogu s pouzdanjem prijestolju milosti prije svih svećenici. To je sada pridržano onima, koji su po Kristovoj žrtvi očišćeni od nečistoće grijeha (Heb 7,19; 10,19.22) i tako smiju prinositi zahvalnice, koje se sviđaju Bogu (Heb 12,28; 13,15s). Takvu svećeničku povlasticu imaju kršćanski vjernici (usp. Rim 5,1s; Ef 2,13-22; 1 Pt 2,4-10).

pojedinom kršćaninu. Čovjek odsad posjeduje mogućnost ulaska u zajedništvo s Bogom, i mora je prihvatiti i odjelotvoriti.

Pa makar da u svom životu čovjek ne može dosegnuti neograničenu sigurnost, prema njoj ipak ima težiti. Osmjeliti se za ulazak u Svetinju po Isusovoj krvi, i to ne sam, kao pojedinac, već upravo kao »mi«. Dakle kao vjernici koji zajedno vjeruju, a to se dakako odnosi i na samog autora poslanice. Zato on govori u množini, i to još u »mi« obliku! To pouzdanje, štoviše sigurnost, da čovjek smije pristupati Bogu nije na temelju nekih njegovih zasluga kojima bi se mogao podičiti, već na temelju onoga što je učinio Veliki svećenik, koji je nad Kućom Božjom, i koji je suosjećao sa svim ljudskim slabostima (usp. Heb 4,15-16). I ne samo da je Isus Krist, snagom svoje krvi, ušao u Božje nebesko svetište radi ljudi i njihova spasenja, nego i oni zajedno s njime, jer su ovisni o njegovoj žrtvi (Heb 9,24). Put je otvoren kroz zastor, to jest kroz njegovo tijelo. To je za čovjeka vjernika, lakonski rečeno, povlastica plaćena Kristovom krvlju.¹³ Krist jamči vjernicima trajnu dobrodošlicu pred Bogom.

Vjernici se smiju uputiti tim novim putem, koji im je Krist otvorio. Svakako, pristupiti Bogu trebaju potpuno iskreno, »s istinitim srcem«. Izraelci su nekoć pristupali Bogu svojim ustima i častili ga svojim usnama, no njihovo je srce bilo daleko od Boga (usp. Mt 15,8; Iz 29,13). Valja im nadalje pristupiti »u punini vjere«, s punim povjerenjem u Božja obećanja, čvrsto uvjereni da će ih prihvatiti, i jer je to riječ Božja, da će je izvršiti (usp. Heb 2,6; 3,1-6).¹⁴ Valja im pristupiti »srdaca škropljenjem očišćenih od zle savjesti«, kao preporođeni. Slikovito rečeno, Kristovom krvlju škrope svoja srca, kao što su nekoć Izraelci bili poškropili svoja vrata krvlju pashalnog janjeta. To ih izbavlja od zle savjesti, koja ih više ne optužuje, jer ih je Kristova krv oprala i očistila. Pristupiti im nadalje valja »tijela oprana čistom vodom«. Njihova tijela su njihovi životi. To čišćenje savjesti Kristovom krvlju znakovito je predočeno u krštenju (Ef 5,25-26), vodenom kupelji uz pratnju riječi, kako je malo prije istaknuto, dakle, u obredu krštenja, koje je bez sumnje sredstvo čišćenja (Heb 10,22), prosvjetljenja (Heb 10,32; 6,4) i posvećenja (Heb 10,29). »Čista voda« ili se odnosi na Božju riječ, ili na Duha Svetoga (usp. Iv 7,37-39) ili pak na Duha Svetoga koji se u čišćenju od njihove svakodnevne okaljanosti služi Božjom riječju. Jednom

¹³ O krvi općenito i Kristovoj krvi vidi u: Gerhard DAUTZENBERG, Blut, Ersticktes, u: Josef HAINZ – Alexander SAND (ur.), *Münchener theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, 58-64; o žrtvenom značenju krvi, i o posvećenju po krvi vidi u: Stanislav LYONNET, *De peccato et redemptione. II. de vocabulario redemptionis*, Roma, 1972., 118-134.

¹⁴ Pristupiti Bogu iskrenim srcem i sa sigurnim uvjerenjem tema je Heb 11. To vjernici mogu, nakon što su očistili srca od zle savjesti i oprali tijelo čistom vodom (usp. Ef 5,26 gdje je riječ o vodenj kupelji, tj. obredu krštenja).

su zauvijek Kristovom smrću očišćeni od krivice grijeha, ali ih Duh iznova čisti kroz Božju riječ od onečišćenosti grijeha (usp. Iv 13,10). I veliki je svećenik nekoć vodom prao svoje tijelo kao pripravu za ulazak u Svetinju nad svetinjama (Lev 16,4; Izl 29,4). Tako je ovdje kršćanski život opisan pomoću Starog zavjeta: očišćeno srce od zle savjesti i oprano tijelo. Kao što su se starozavjetni svećenici pripravljali za svoju službu škropljenjem krvlju i pranjem vodom, kršćani su postali takvima škropljenjem Kristovom krvlju, tj. primjenjivanjem na njih djela Kristova, koje ih čisti od zle savjesti i pribavlja im oprostjenje grijeha.

Pristupajmo, kaže se dalje, zajednički! Nesumnjivo je da su vjernici zajednički jači! Uostalom, neka pristupe također i Kristu. Krist je uvijek među njima. On je trajno nazočan. On nije kao netko tko dolazi i odlazi. Za one, koji su Kristu jednom pristupili, on je velika stvarnost u ovom svijetu. Makar bilo i drugih opcija i ljudi koji zrelo promišljaju i postavljaju mučna pitanja. Pa makar da u mnoštvu mišljenja i vlastito srce često pita, je li to sve zaista tako? Tamo gdje ljudi vjeruju i sastaju se, Krist je nazočan. Tad ne samo da ih osvjetljuje svjetlo, već oni i sami postaju svjetlom. Ljudi, puni vječne nade, moraju drugima pokazivati put, pa makar izričito i ne mislili uvijek na to. Taj put je doista nov i živ. Nov je zato što je, kako već rekosmo, bio tek nedavno položen, odnosno izrađen. A živ, životonosan, znači da se odnosi na Krista uskrsloga, dakle na živog Spasitelja.

(10,23). Na drugom ih se mjestu poziva da čuvaju nepokolebljivu vjeru nade.¹⁵ I to čvrsto i nepokolebljivo. Biti siguran da će se riječ obećanja, upravo jer je riječ Boga koji je vjeran i sebi dosljedan, ispuniti u svoje vrijeme (Heb 2,6; 3,1-6). Ono što im je Bog bio podario po Kristu, jest sada njihova ispovijest nade. Ona je nepromjenljiva, »vječna«. Ona je čvrst temelj, pa na taj način mogu sigurno i snažno prionuti uz nju. Nisu više sami, zajednički imaju siguran oslonac, sigurno uporište. Ne smiju ničemu dopustiti da ih odvрати od nepokolebljivog ispovijedanja da je njihova jedina nada u Kristu. A svima, koji takve nade nemaju, mogu reći da su spašeni, na što ih već upozorava 1 Pt 3,15-16. Naprosto zato što nema nikakve sumnje da će Bog učiniti ono što je obećao. Sveti pisac ističe za one koji su otpadali od vjere, koji su se naime iz kršćanstva ponovno vraćali na židovstvo ili bili u napasti da se vrate, da mu okrenu leđa, kako je

¹⁵ Ispovijedanje naše nade valja držati nepokolebivim. U Heb 3,6 se kaže da »smo mi njegova kuća« (usp. Heb 3,1-14), i tamo stoji isti zahtjev »da se početno pouzdanje vjernika čvrsto sačuva do svršetka« (Heb 3,14). Vjerojatno se »nepokolebljivo ispovijedanje naše nade« kao i »početno pouzdanje« odnose na vrijeme krštenja, jer se u r. 22 spominje »čista voda« i da su kao »prosvijetljeni« ušli u zajednicu (r. 32).

vjeran onaj koji je to obećao, sam Bog. Tko se u njega pouzdaje, neće propasti, niti se razočarati.

(10,24). A da bi vjernici bili zajednički jaki, imaju se poticati, bodriti jedni druge, paziti jedni na druge. U isto im se vrijeme kaže kako to biva: time da se potiču na ljubav, na pomaganje, na dobra djela i dobrotu. Ljubav je domišljata (1 Kor 13,13); naći će načina kako ohrabriti svoju braću i sestre u vjeri. Ljubav nije samo neki neodređeni osjećaj već čin volje kojim žele i moraju činiti nešto što im je zapovjedbano (Iv 15,12.17). Ta Kristova zapovijed doseže svoj vrhunac u ljubavi, kojom ljube čak i one, koji ih mrze. Očituje se u pomaganju, u ljubaznosti i dobroti. To je duša kršćanske zajednice. Pa je nekako posve naravno da iz ljubavi proistječu i dobra djela. Kršćani nisu samotnjaci, već ucijepljeni u novu zajednicu u kojoj su svi odgovorni za jedinstvo i zajednički opstanak. Stalno je u tom pogledu potrebno nešto ispravljati, usavršavati, jer je to za kršćanstvo bitno.

(10,25). I u tom se smislu vjernike potiče da ne zanemaruju i propuštaju svojih crkvenih sastanaka u svojoj mjesnoj crkvi, kao što to neki već rade. I najprikladnije mjesto za takvo poticanje, nužne korekcije i odvažnost da se vrše tako bitne zadaće, događaju se ponajviše na njihovim sastancima, u zajedničkim slavljinama euharistije.¹⁶ Drugim riječima, s pravom se očekuje da vjernici ne napuštaju svoga zajedništva, da svi budu vjerni u pohađanju crkve. I da u tome svi sudjeluju. Inače se izlažu opasnosti da izgube vjeru. Dakle, to njihovo zajedničko »mi« u vjeri gubi se, ako se prorijede, ako se rasprše, ako u svojoj vjeri ostanu sami. Ako iz bilo kojega razloga zanemaruju svoje sastanke, pa čak i zbog opasnosti progonstava ili stvarnoga progonstva što su ga neki vjernici već bili pretrpjeli (usp. Heb 10,33-34).

Kod nekih je vjernika u zajednicama kojima je bila upravljena Poslanica Hebrejima, već bio postao običaj, da zanemaruju svoje crkvene sastanke i dužnosti. O čemu se tu stvarno radi? Vjerojatno su neki izbjegavali kršćanske sastanke, da ne zapnu za oko nevjernim Židovima (Rim 13,13), koji su očekivali drugoga Mesiju. Zato je poslanica bila osobito ohrabrenje kršćanima koji

¹⁶ Paziti jedan na drugoga, poticati se na »ljubav« i dobra djela, događa se osobito na vlastitim sastancima vjernika. I ovdje se vidi da su bile uvažavane »ljubav« zajedno s »vjerom« (r. 22) i »nadom« (r. 23). Naime, trijada »vjera, nada, ljubav« u učenju prve Crkve imala je prvorazrednu ulogu (usp. 1 Kor 13,13; Kol 1,4s; 1 Sol 1,3; 5,8). Drugim riječima, valja pristupiti, tj. Bogu služiti, kao kršćenicima, ustrajati na ispovijedanju vjere, koja nam nudi nadu, i paziti jedni na druge, tj. njegovati bratsku ljubav, i ne izostajati s liturgijskih sastanaka, pogotovo kad su se vjernici našli pogođeni teškim progonstvom (usp. Otk 2,1).

su prolazili kroz razdoblje progona. Uvijek je naime postojalo iskušenje da se netko odvoji od zajednice kako bi izbjegao uhićenje, sramotu i trpljenje, pa tako eventualno postao tajni učenik. Važan je dakle ovdje bio spomen dana Gospodnjega. I liturgijska slavlja, »gozbe ljubavi«, valjalo je shvatiti kao poslanje i obvezu za svoj svagdanji život. Kad pisac govori o »svojim posebnim sastancima«, izričiti je nije mogao govoriti o svečanosti kršćanske Posljednje večere, o svetoj misnoj žrtvi i gozbi. Neki su prestali biti u tome revni, pa su ih kršćani, koji su bili uvjereni u nepostojanost zemaljskog života i vremena, postojano nagovarali, u proročkom stilu »i ovo to više, što više vide, da se približava Dan« suda. I tu se baš dobro vidi, kako su pojačano prve kršćanske zajednice očekivale najavljeni Dan Gospodnji, dan posljednjega suda.

I danas takav poticaj vjernicima, da ne propuštaju svojih vlastitih sastanaka, zvuči nekako suvremeno i pokazuje im jasno, gdje na njih sad vrebaju moderne opasnosti. Na žalost, u nekim se zemljama kršćani tiho opraštaju od Crkve. Crkve su im na rasprodaju, jer nema potrebe za njima, jer su se kršćani, kaže se, već »duhovo iscrpili«! Naime, ako se više ne susreću na zajedničkoj euharistiji, i na drugim formativnim susretima, bilo da se radi o katehetskoj pouci, trajnome obrazovanju ili čemu sličnom, tad se skoro neminovno osipaju. Njihova će vjera pretrpjeti značajan gubitak, i to samo zato što su napustili zajednicu, što je nestalo zajedništva. Put vjere je odnekud zajednički put. I jer je on baziran na nepromjenjivim, »vječnim« isповijestima vjere i nade, mnogo im je lakše, ako zajednički idu tim utrtim putem i međusobno se potiču na ljubav i dobra djela. I nema nikakve sumnje da u zajedničkom bogoslužju i potpomaganju nalaze snagu, utjehu, duhovnu hranu i radost. Sastajati se s drugim vjernicima, znači jako puno u životu vjernika. To se može osvijetliti i tekstom Otk 2,1-7. Stanje je u crkvi u Efezu bilo neporočno u dogmatskom pogledu, ali se u čudorednom pogledu osjećala izvjesna mlakost, otpad »od prve ljubavi«.

Sve ono što se ovdje posve kratko i čvrsto ističe, bilo je ranije u poslanici sasvim iscrpno protumačeno. Nadalje, ovdje je veoma važna riječ »nada, pouzdanje«. Kršćani smiju sada sigurno i slobodno, s puno životne radosti kročiti dalje, jer im je Isus svojim životom i smrću utro nov i živ put prema Bogu. To je put koji bez njega vjernici ne bi našli, a pogotovo ne bi njime išli. I na tome putu nisu sami. Ono što ih je odvajalo od Boga, uklonjeno je Isusovom smrću. Najzad, sada Svetinja, tj. Svetište, stoji otvoreno. Zajednica smije puno lakše disati. Ono što se pak nje tiče, nalazi se sad u dobrim rukama. Ona kod Boga ima uzvišenog svećenika, djelotvornog zagovornika, Isusa Krista. Vjernici bez daljega smiju »pristupiti« Svetištu, ulaz u Svetinju je slobodan po krvi Kristo-

voj. Isusovom smrću na križu sklopljen je Novi savez jer je umro oporučitelj (Heb 9,15-23). Vjernici napokon smiju činiti ono, što je u Starom zavjetu bilo pridržano isključivo velikom svećeniku.

Po tome se s druge strane lijepo vidi da Božji narod sad ima upravo svećenički značaj, kako je već ranije bilo istaknuto. Po krštenju i euharistiji kršćanima biva na korist ova nebesko-eshatološka stvarnost. Nemaju više razloga zdvajati ili biti obeshrabreni. Njihova je vjera tako »vjera nade«, koju se usprkos svim opterećenjima, kao što su bila progonstva, umor i tromost, ima nepokolebljivo čuvati i sačuvati. S istom onom vjernošću, s kojom Bog stoji uz njih, imaju i oni sami paziti na ovu nadu. Da svi članovi zajednice svoju ispovijest vjere, ili još bolje: ispovijest nade, mogu očuvati, potrebni su međusobnog ohrabrenja. Pojedinač bi se kao kršćanin lako mogao slomiti, odstupiti od svog uvjerenja, jer su obećanja bila velika, a tako ih se malo vidljivo ostvarivalo. Pritom pomažu ne samo riječi, već zajedničko djelo ljubavi i dobrih djela i, na što snažno upozorava autor, redovito posjećivanje bogoslužnih sastanaka. Biti kršćaninom bez zajedničkog bogoslužja, bez primjerene povezanosti kršćana međusobno, ne može ići na dulji rok. Mora se doživjeti brodolom vjere. I još se valja bodriti, ističe sveti pisac, i to još jednom valja ponoviti: »to više što više vidimo da se bliži Dan«. Dan je to Isusova drugog pojava, kad će donijeti potpuno spasenje mnogima, koji ga čekaju (usp. Heb 9,28; 12,26s). Taj dan se bliži, jer su vjernici već u posljednjem razdoblju svijeta (usp. Heb 1,2). Konačni sukob između Krista i svijeta može se dogoditi u bilo koji trenutak. Uostalom, taj čas očekuje i sam Krist (usp. Heb 10,13).

(10,26-31). Iz svega toga proizlazi da vjernike ljepota i veličina božanskih tajna vjere ne smije uspavati da zaborave na činjenicu »osvetnog bijesa vatre«. To naime lako vodi otpadu od vjere, koji Bog strahovito kažnjava (usp. Heb 6,4-6), jer ljude smatra odgovornima za njihove čine. Kažnjava se bez milosrđa i bogohulstvo, lažno prorokovanje i brakolomstvo, jer se prekršitelj stavio iznad Mojsijeva zakona. Tako snažna i stroga opomena o strašnoj perspektivi za grješnike prerasta u prijetnju (Heb 10,26-31). Naime, opominje se, da se čuvaju svjesnog, dakle, svojevotjnog, namjernog i upornog otpada od vjere (usp. Pnz 17,6 gdje je riječ o otpadu zbog iskazivanja štovanja kumirima). Silovita opomena ima tri razloga: naime za otpadnika više nema nikakva načina da se oslobodi grijeha, nema više žrtve za grijeh, pa njegov grijeh nije više pokriven Kristovom krvlju, jer uporno ustrajava u grijehu. Budući da je Bog uklonio dosadašnji sistem žrtvovanja životinja (Heb 10,9), pa ako netko namjerno i svjesno napusti vjeru u Isusa Krista, više nema mjesta kamo bi se mogao obra-

titi za pomoć i oprostjenje. Otpadnik se sam svrstava izvan milosnog utjecaja Kristove žrtve, koja u sebi ima beskrajnu učinkovitost (Heb 6,2-4). Pred takvim je još samo strašno iščekivanje suda i bijesa ognja što će proždrijeti protivnike (r. 27; Iz 26,11).

Otpad nije samo prijestup nekoga zakona, kojega su bili proglasili ljudi kao Mojsije, nego omalovažavanje, preziranje Sina Božjega, njegove krvi, njegova svetog Duha milosti (Br 15,30; 35,30; Izl 24,6). Pa ako je već prijestup zakona otpadom u idolopoklonstvo bio kažnjen smrću (Pnz 17,2-6), što se tek treba dogoditi onomu koji otpadne od Sina Božjega?! Otpadnik će zaslužiti mnogo goru kaznu, i to zbog toga što je imao i mnogo veću povlasticu. Tko od vjere otpadne, upada u ruke Boga živoga, koji to kažnjava (usp. Pnz 32,35-36). Otpadništvo je dakle određeno kao svojevolljni grijeh odbacivanja Spasitelja nakon spoznaje istine, tj. spoznaje o oprostjenju. Takva osoba poznaje put spasenja, čula je za evanđelje kao i nekoć Juda, čak se pretvara da ga je primila, ali ga zatim svojevolljno odbacuje. Takav je pogazio Sina Božjega, jer je otpao od vjere u njega, poriče da ima bilo kakvu vezu s Kristom i odbacuje ga. Zbog toga je svojevolljno odbacivanje Sina Božjega neizmjeran grijeh. Budući da je takva osoba svojevolljno, odlučno i konačno odbacila jednom zauvijek prikazanu Kristovu žrtvu i smatra nesvetom ili nečistom krv Saveza kojom je posvećena, gazi je nogama i prostački ne poštuje te žrtvene krvi, pogrdila je Duha milosti, odnosno milostivog Duha koji ju je prosvijetlio s obzirom na evanđelje. Bog joj nema ponuditi neki drugi način spasenja. Kristova krv Saveza izvor je svakog posvećenja, ali ona vjernike ne mijenja »automatski«, već je sami imaju prihvatiti kako bi iskusili njezinu snagu.

Svaki je dakle grijeh na svoj način svojevolljni otpad, ali otpadništvo od vjere je svojevolljni grijeh na izuzetan način. Takav čovjek nema više što iščekivati osim strašne kazne Božjega gnjeva, koji će proždrijeti sve njegove neprijatelje. »Ta poznajemo Onoga koji je rekao: Moja je odmazda, ja ću je vratiti; i još: Sudić će Gospodin svome puku« (usp. Pnz 32,35; Ps 135,14). Bog je pripravan da sudi prema svojem Savezu, a one koji mu stvarno pripadaju, odvojit će od otpadnika (usp. 1 Pt 4,17). I nitko neće toj kazni moći izbjeći, jer je svjesno i svojevolljno ispaao iz Božje milosti u Kristu, pa ga je nemoguće obnoviti na pokajanje da se obrati. Takvi, koliko se to njih tiče, razapinju Sina Božjega i izlažu ga javnome ruglu (Heb 6,4). Riječi: »oganj će ga proždrijeti, nesumnjivo pokazuju strahovitu okrutnost kazne. Drugim riječima, Bog otpadnike smatra svojim stvarnim protivnicima, što pokazuje da su oni stvarni Kristovi neprijatelji, ne tek neki blagi neutralci, posve neopredijeljeni. Kad je riječ o Božjoj osvetti, radi se o potpunoj pravdi. Kod Boga nema osvetoljubivosti, već

on jednostavno daje ono što je netko doista zaslužio, pogotovo kad smo tako reći punoljetni pred Bogom, odrasli i uračunljivi. A kad je rekao da će otpadniku odmjeriti pravednu kaznu, nema sumnje da će tako i postupiti, bez obzira što ih zove svojim narodom, jer kako su po stvaranju stvarno njegovi, tako su neko vrijeme i ispovijedali vjeru u njega kao Boga stvoritelja, a kasnije su od njega otpali. To znači da ga osobno nisu nikada pravo ni poznavali.

Zato bi *ceterum censeo* cijelog odlomka glasio: truditi im se valja da ne bi bili među onima koji će upasti u ruke Boga živoga, jer to je doista strašno. Bog nije isprazna projekcija ljudi! Upravo se i priliči da cijeli odlomak ovako završi s ozbiljnom opomenom, upozorenjem. Oba navoda iz Mojsijeve pjesme (usp. Pnz 32) naglašavaju da nije pisac poslanice taj koji sam od sebe piše takve prijetnje, već iza svega stoji Božji autoritet. Poziva vjernike na pouzdanje i opominje ih da život u vjeri uzimaju ozbiljno. Toga se ne moraju pribojavati oni koji istinski pripadaju Kristu. U Svetište, dakle, valja ulaziti čiste savjesti, ispunjeni živom vjerom i čvrstim pouzdanjem, s nadom i ljubavlju koje se očituju u dobrim djelima. U tu svrhu vjernici imaju biti međusobno povezani, a u tome će im najviše pomoći redovito sudjelovanje u bogoslužju. Naime, međusobna povezanost u zajednici i povezanost s Bogom zalog je snage vjernika da žive po svojoj vjeri u normalnim prilikama, a naročito ako ih snađu nevolje i progonoštvo. Sam odlomak napisan je dakle oštrim, pronicljivim, izazovnim stilom, kako bi svi koji vjeruju u Kristovo ime bili na vrijeme upozoreni koje ih posljedice čekaju ako se odvrte, odnosno otpadnu od njega.

2. Crkva prvorođenaca zapisanih na nebu (Heb 12,18-24)

Kad čovjek pred sobom više nema cilja, život mu postaje sumornim i praznim. Smije li se tako nešto dogoditi s kršćaninom, koji mora imati jasnu svijest o svojem sadašnjem uzvišenom duhovnom položaju, svome kršćanskom životu?! Pogotovo se to odnosilo na kršćane iz židovstva, od kojih su se neki bili pitali: Što imamo od toga, što smo započeli s novim religioznim životom? Ako se tako što dogodi, pa se čak vrata Zakonu, znači da su zaboravili na što su bili pozvani. Neka se samo sjetite zastrašujućih okolnosti koje su pratile davanje starog Zakona i objave, sklapanja Saveza pod Sinajem, u ozračju straha i Božje nepristupačnosti, pa onda neka sami iz toga izvuku duhovne pouke.

Jedva se može danas predstaviti što je za starozavjetne Židove značilo brdo Sinaj, zatim Sion i grad Jeruzalem. Pojednostavljeno rečeno: brdo Sinaj je bilo u srcu starozavjetnog života, dok je Sion bio u središtu novozavjetnog života. Na brdu Sinaju Bog se bio ukazao Mojsiju i dao mu zapovijedi. Bilo je to

brdo straha i ujedno brdo Saveza, koji je tu bio proglašen, u usplamtjelu ognju, u mraku, tami i vihoru, u ječanju trublje i tutnjavi riječi, što je u okupljenima izazivalo strah. U međuvremenu su znakovima Saveza postali grad u kojem je bio Hram, jedna od divnih građevina u starini, kojemu je svaki vjerni Izraelac morao hodočastiti svake godine. Ali sve je to bio još Stari zavjet. Bila je to samo privremena objava, dana do časa *bolje obnove*, do časa ispravka, odnosno do vremena usavršenja (usp. Heb 9,10), dok je objava Novog zavjeta bila istodobno i ljudskija i božanstvenija. Posrednik joj je bio Bogo-Čovjek Isus Krist.

Vjernici su sada pozvani jednom drugom brdu. Poslanica Hebrejima ga naziva: »Brdo Sion«, »grad živoga Boga«, »nebeski Jeruzalem«. ¹⁷ U tom nebeskom Jeruzalemu su mir, svečanost, klicanje. Bile su to oznake za neposrednu nazočnost Božju, kojoj kršćani pristupaju kod krštenja. To je zajednica, ili bolje: *Crkva prvorodenaca zapisanih na nebu*. Novi je Savez zasnovan na gori Sionu, Jeruzalemu nebeskom, uz pjesmu nebrojenih tisuća anđela, u nazočnosti svečanog skupa prvorodenaca zapisanih na nebu, u prisutnosti živoga Boga. Taj Savez donosi slobodu, radost i nadu. Zaključci navedeni u Heb 12,25-29 su jasni: »Pazite, da ne odbijete onoga, koji vam govori!« Jer, to je Bog živi. I s pravom se potom postavlja pitanje: A je li i zajednica, je li Crkva živa, je li mjesto životnosti, ili je mjesto gdje se odvija besplodno bogoslužje na čelu s časnim dostojanstvenicima ali daleko od žive rijeke života ovog svijeta i vremena?! Živome Bogu odgovara živa Crkva, koja se raduje životu i životnoj radosti, i podupire znakove novoga života. Dakle, za sve ono što je Bog za kršćane učinio, imaju odgovoriti zahvalno i s poštovanjem.

(12,18-21). Dakle, s jedne strane je vjersko iskustvo Izraela, sažeto u opresivnom ozračju Sinaja, s druge strane iskustvo Kristovih vjernika, ozračje prožeto svjetlom i mirom, u ozračju Božje i čovjekove uzajamne pristupačnosti. U snažnim antitezama pisac poslanice pokušava osvijetliti dva Saveza, Stari i Novi. »Niste pristupili opipljivoj gori ...« (r. 19), »nego, vi ste pristupili gori Sionu ...« (r. 22). Glagol »pristupiti« upotrebljava se za svećenike koji u bogoslužju prilaze Bogu da mu služe (Lev 9,7-8; 21,17-23). Reći valja jasno i neuvijeno da je Sinaj, na kojem je bio dan Zakon, danas nadiđen, prevladan i zamijenjen, ili možda još točnije: ne radi se tu toliko o nekom prekidu, već dubokom kontinuitetu. Jedna je objava bila dana u prošlosti, druga leži negdje u dalekoj

¹⁷ O starom Jeruzalemu koji je prevladan novim, kojemu je korijen u nebu vidi u: Michel JOIN-LAMBERT – Pierre GRÉLOT, *Jeruzalem*, u: Xavier-Léon DUFOUR I DR. (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1969., 297-405., ovdje 404.

budućnosti. Ne samo da dolaze jedna za drugom već pokazuju da obje utječu na sadašnjost, i kao takve obje imaju odjeka u životu vjernika.

Zato se pisac i koristi imenima Siona i Jeruzalema, da kršćani bolje shvate otajstvenu milost koja im je dana. Brdo Sinaj, koje se moglo opipati i dodirnuti (Izl 19,13), bilo je u središtu starozavjetnog života, brdo pak Sion značilo je i svetište uspostavljeno u Davidovu gradu (Ps 48,2-4; Ps 84; Ps 122,3), ali još više stoji u središtu novozavjetnog razmišljanja. To je nova i konačna objava koja je došla Kristovim posredovanjem. Prvi je bio zadavao strah i trepet (Heb 12,18-21), drugi pak je bio sama blagost i utjeha (Heb 12,22-24). U starom je iskustvu o Bogu prevladavao strah, teror, pa je to iskustvo bilo nelagodno, služba osude, tame i potištenosti. Blagost pak i utjeha ne smiju vjernike dovesti gubitku strahopoštovanja, koje duguju Bogu (usp. Gal 4,21-31). To je u svakom slučaju novi motiv vjernicima da i dalje idu putem koji su započeli ići, putem vjere kojim je prošao sam Isus Krist. Božja objava u Starom zavjetu je prošlost, ali sad vjernici kršćani idu na susret s Bogom, koji će biti očaravajući i utješan (Heb 12,22-24). Bit će to dobrodošlica milosti. Vjernici nisu dakle na brdu Sinaju, već na brdu Sionu, gradu Boga živoga, Jeruzalemu nebeskom sjedinjenim s Bogom i nebrojenim anđelima, sa skupom prvorodenaca i s duhovima savršenih pravednika. To više nije nenastanjeno i zastrašujuće brdo Sinaj, već brdo Sion, mjesto milosne Božje nazočnosti, mjesto spasenja, mjesto u kojem se savršeno može stanovati, to je grad Boga živoga, kojemu je graditelj sam Bog (Heb 11,10). No, takav Sion i Jeruzalem o kojima se ovdje govori ne nalaze se na zemaljskim kartama.

Poznato je kako je i više nego teško pokrenuti nekoga da ide prema nečem kad tomu na kraju stoji neki strahotni događaj, tako opisan da bi ga se moglo opipati rukom koliko je bio strašan. To su možda naslovnici poslanice imali u vidu. Ići tako teškim i dugim putem, a na kraju biti podvrgnuti bespoštednom sudu! Zato pisac poslanice pokazuje da u novom Savezu susret s Bogom više ne obilježava sve ono kako je bilo u starozavjetnoj Božjoj objavi (Izl 19; Pnz 4-7), koju su pratili strah, razbuktali oganj, mrak, tmina i strašna oluja. To im sve dolazi pod pojmom opipljive gore koja je bila sva u ognju, brda Sinaj. Kad je oko brda bjesnio žestoki vihor i kad se čuo zastrašujući zvuk trube i glas tako strašnih Božjih riječi, ljudi su zaklinjali da im se prestane tako govoriti (Heb 12,19). Bile su to prirodne nepogode, ali i strašne natprirodne pojave. Strah je bio jedina prikladna reakcija. Plašili su se izravnog susreta sa strahotnom Božjom svetošću (Izl 20,19; usp. Iz 6,4-5; Mt 17,6; Otk 1,17), pa su molili Mojsija da im on prenese Božje riječi. O tome se ovdje govori u crno-bijeloj tehnici.

Prema Poslanici Hebrejima na Sinaju se dogodila Božja objava, ali ne i susret s Bogom. Bog je bio udaljen. Nije mu se moglo ni smjelo pristupiti. Pa i sam Mojsije je bio toliko preneražen, posebno zbog Božje naredbe da se ni čovjek ni životinja ne dotiču gore, pa se toliko uplašio tog prizora da je sav drhtao od straha izjavivši: »Strah me je i drščem!« I on sam i njegovi izgubili su hrabrost. Jer ako se živinče dotakne brda, pa se ima kamenovati ili kopljem probosti, premda se radi o nijemoj i nerazumnoj životinji, koliko će to sve biti gore i pogubnije za one koji to upozorenje dobro razumiju. Tu se također vidi, kako svrha starog Zakona nije bila spoznaja spasenja, nego da dovede do spoznaje grijeha. Naime, Zakon pokazuje pravedne Božje zahtjeve i očituje njegovu srdžbu na grijeh. Ukratko bi se moglo reći: svrha mu je da pokaže kolika je zbog grijeha velika udaljenost između Boga i čovjeka. Sve u svemu, to je bila služba osude.

(12,22-24). Vjernici pak nisu pristupili odbojnim strahotama Sinaja, opipljivoj gori na zemlji, već su pristupili jednoj drugoj gori, Sionu, Sionskoj gori, mirotvornom središtu novog i duhovnog bogoštovlja, gradu Boga živoga, nebeskom Jeruzalemu. To nije samo viđenje budućnosti, već je to sadašnjost. Ne da su pristupili zemaljskom Jeruzalemu koji je na neki način povezan sa Sinajem (usp. Gal 4,25), već nebeskom Jeruzalemu (Gal 4,26). Vjernici više nisu ograničeni na jedan dan u godini, već mogu ući u Svetinju nad svetinjama u bilo koje doba znajući da su uvijek dobrodošli. Bog više ne govori, da mu se ne smije prići, ni čovjek ni životinja da ne smije dotaknuti gore! Naprotiv, smije mu se pristupiti s povjerenjem, jer je proglašena godina, štoviše trajna godina milosti Gospodnje (usp. Iz 61,2; Lk 4,19). Nebeska gora Sion simbolizira sve milosti što pripadaju vjernima po otkupiteljskoj smrti Isusa Krista. Grad Boga živoga je u nebu, temelji mu se ne mogu uzdrmati, a graditelj mu je i tvorac sam Bog (Heb 11,10). Ako pak odbiju Božji glas, neće izbjeći svojoj kobnoj sudbini.

Još uvijek su vjernici na svom zemaljskom hodu kroz svijet, hodočasničkom putovanju, i poput starih patrijarha (usp. Heb 11,13) tek očekuju onaj »budući grad« (Heb 13,14). Usprkos tomu, jer je Isus otišao prije nas, po vjeri su pristigli u nebeski Jeruzalem i smiju u stavu klanjanja pristupiti u Svetinju nad svetinjama (usp. Heb 10,19-22). Susret s Bogom prema kojemu ide novi narod Božji, posve je drukčiji. Pristupili su Bogu boljim putem, nego li je bio onaj zastrašujući sa Sinaja, po Isusu Kristu. Kršćani su pripušteni događaju, gdje se stvarno zbiva susret s Bogom i s njegovim životom koji usrećuje vjernike. Ona slava nad Sionom, za kojom su čeznuli proroci i psalmist, postaje vidljivom i opipljivom. Boga susreću usred svoga naroda.

Vjernici neće pristupiti Bogu sami i pojedinačno, i to pred Boga koji i pored toga što je dobar, ipak ostaje sveopći sudac, već pristupaju u radosnom zajedništvu s nebrojenim anđelima, koji već trajno služe Božjem veličanstvu. Kao starija braća kršćana upisani su u nebesima u knjigu pravednika kao prvi (Pnz 33,2; Ps 68,18; Dn 7,10; Lk 10,20), gdje su se svi okupili kao na kakav blagdan ili svečanost. Biti u društvu s anđelima znači za čovjeka promaknuće i klanjanje Svemogućem. Pristupit će sa svim članovima kršćanske zajednice, koji su, zahvaljujući Sinu, Isusu Kristu, postigli dostojanstvo prvorođenih Božjih sinova. Pristupit će sa svečanim skupom i Crkvom sastavljenom od prvorođenaca koji su zapisani u nebu, koji su u vrijeme Pashe bili posvećeni i određeni za službu u svetištu (Izl 34,19; Br 3,11-13.40-51), ali su Levijevci služili umjesto njih u svetištu. Bog ih naime u Novom Savezu sve tretira kao svoje prvorođenice, s punim pravom nasljedstva. Bit će priznati kao građani neba (usp. Fil 3,20; Lk 10,20). Njihova je baština Bog sâm.

Pristupit će vjernici i s duhovima iskupljenih pravednika, koji su već sada savršeni. Naime, na nebeskom skupu su i svi vjernici, »prvorođenci«, očuvani od uništenja. Oni su posvećeni Bogu, poput njegovih svećenika. Nasuprot Ezavu koji je počinio glupost i koji je prezreo i za obično jelo prodao svoja prava koja je imao kao najstariji sin (Heb 12,16), vjernici su zahvalni što imaju udjela na Isusovoj baštini (Heb 1,6.14; 2,11-18) kao prvorođenca u najodličnijem smislu riječi (Heb 1,6). Premda su još na putu prema vječnoj domovini, oni već sada pripadaju nebeskoj Crkvi, zajednici anđela i pravednika, ljudi koji su postigli puninu savršenstva. Crkva, autentični svećenički narod (1 Pt 2,9), zaslužuje ime Crkve prvorođenaca. Zato se u nebeskoj zajednici smiju svi vjernici na nebu i na zemlji klanjati (Heb 10,19-22). Tu su i duhovi iskupljenih, savršenih pravednika, to jest duhovi svih onih koji su umrli u Gospodinu (usp. 2 Kor 5,8; Otk 14,13). Bili su opravdani vjerom i sad su besprijekorno čisti zbog Kristova djela spasenja. Posebno se time misli na starozavjetne pravednike, svete i uzorne osobe, kao i na one između jednoga i drugoga Saveza, za čiju je pravednost posvjedočio sam Bog (usp. Heb 11,2.4.5.39), kao i na one koji su sada po Kristovoj žrtvi postigli savršenstvo (Heb 11,40), završivši put hodočašćenja i pristigavši u grad Boga živoga.¹⁸ Za njih je naum Božjega spasenja potpuno ostvaren.

Nadalje, pristupit će Bogu, sucu svih, jer ga više ne ovijaju mrak i tama. Bogu koji će svojom sudačkom moći obraniti pravo svih koji su bili tlačeni i satrveni. I dakako, oni pristupaju i Posredniku novog Saveza, Isusu (Heb 8,6).

¹⁸ Usp. Bonaventura DUDA, *Kako vjerovati? Komentar Poslanici Hebrejima*, gl. 11, Zagreb, 1972.

A razlog da pristupaju jest, što je Isus Krist ostvario novi Savez i zapečatio ga svojom krvlju (Heb 9,14-15), davši sebe kao otkupninu za mnoge (usp. 1 Tim 2,6). Dok je Mojsije bio posrednikom starog Saveza, jer je primio Zakon od Boga i predao ga narodu, Krist je posrednikom novog Saveza u mnogo uzvišenijem smislu. Štoviše, uzašao je i sjeo s desne Ocu da se baš zauzima za ljude, da posreduje za njih i zagovara ih (usp. Rim 8,31-39).¹⁹ U Isusu već sad vjernici na zemaljskom putovanju pripadaju nebeskoj Crkvi. I tako između Crkve na putu, kao i one koja je već postigla svoj cilj postoji tijesna povezanost. Sve se događa u ozračju Božje blizine i prisnosti. Prije ili kasnije kršćani će se morati pojaviti pred Bogom, sućem svih (Heb 10,19), pa ne smiju smetnuti s uma da takva milost, koja se jedva daje predočiti, traži duboko poštovanje i uzvrat ljubavi.

Bit će dakle vjernici zajedno, prije svega sa samim Isusom koji im omogućuje blizak odnos s Bogom. Po Isusu Kristu je uspostavljen novi Savez, i njegovom prolivenom krvi koja milostivo oprašta. Velika je naime zasluga te krvi. Takvu učinkovitost nije imala krv Abelova. To je krv »škropljenja«, odnosno »očišćenja«, koja još snažnije i milostivije govori od Abelove. Kristova će žrtva imati potpunu učinkovitost.²⁰ Njegova krv neće, kao što je to bila krv samoga Abela, ili njegove žrtve, vrištati tražeći osvetu i odmazdu, već će svi-ma, koji su njome pošćropljeni za oproštenje grijeha, posredovati oproštenje, spasenje i mir. Tekst ih u poslanici izričito podsjeća na »krv škropljenja« i na sliku židovskog rituala škropljenja, da bi se moglo očistiti i pripustiti Božjoj nazočnosti. Svrha je Kristove krvi ta da svi smiju pristupiti Bogu, da nijedan kršćanin ne posrne i ne izgubi se. Zato ona govori bolje od one Abelove. Kristova krv vapije za oproštenjem.

Kršćani zato s radosnom nadom misle na svoj svršetak. Imaju Isusa Krista, pa s njime ni pred čim više ne trebaju strahovati. Isusova nazočnost na nebeskom Sionu očituje ozračje radosti i povjerenja na tome brdu. Krv Abelova iz zemlje viče (usp. Post 4,10), ali krv Kristova »govori rječitije«, snažnije i bolje od krvi Abelove. Drugim riječima, ona ne traži osvetu, ona vapije za oproštenjem i milosrđem za Božju djecu (Heb 9,12-15; 10,19-22). Zato, nastavlja pisac poslanice dalje u r. 25, imaju paziti da poslušaju onoga koji im govori, tj. Božjem se glasu u evanđelju mora pokloniti pažnja i povjerenje više nego

¹⁹ Vjernike, izabranike Božje, više nitko neće osuditi jer ih brani Krist. O tome kako prevesti ovakvu rećenicu što boljim hrvatskim izrazima vidi u: Bonaventura DUDA, *Jesmo li sami na putu*, Zagreb, 1980., 12-13.

²⁰ Vidi: Gabriella GELARDINI, Von Bundesbruch zu Bundeserneuerung. Das sühnende Opfer im Hebräerbrief, u: *Bibel und Kirche*, 64 (2009.) 3, 166-172.

li Zakonu koji je bio proglašen na Sinaju (Heb 2,1-4; 3,1-5; 10,28). Jer ako Izraelci nisu umakli osudi kad su odbili poslušati Mojsija, koji je na zemlji davao upute, u kakvoj li su tek strašnoj opasnosti oni koji odbijaju poslušati Boga, koji im govori s nebesa! Kršćanska vjera donosi neusporedivo veće povlastice nego li nekoć objava na Sinaju. Bog sam im govori i poziva ih, odbiti ga znači samo propast (Heb 12,25). Svi koji su bili neposlušni nekoć Božjem glasu, koji se čuo u Zakonu, bili su kažnjeni u skladu sa Zakonom. No, sad imaju veću povlasticu, pa je veća i odgovornost, kojoj sigurno neće umaknuti. Naime, sad im je u Kristu Bog dao svoju najbolju i konačnu objavu. Pa kad se sve to događa u ozračju Božje blizine i prisnosti, to je onda razlog da treba i međusobno njegovati uzajamnu prisnost i dobre međuljudske odnose.

3. Vođa na putu Bogu (Heb 13,20-21)

(13,18-19). I na kraju, na završetku Poslanice Hebrejima, pisac se preporuča u molitve čitatelja, odnosno slušatelja i sam završava, prelazeći od svojih opomena na svečanu molitvu, u kojoj se odražava sav sadržaj poslanice, i veoma dirljivi blagoslov. Pisac završava molitvom da Bog djeluje u vjernicima. Pisac naime želi da ispravnoj nauci odgovaraju ispravna djela. On želi svojom poslanicom *ohrabriti* (Heb 6,18; 13,22), a ne kудiti, i među ostalim nada se da će uskoro osobno susresti svoje čitatelje. Taj blagoslov je prekrasan, ravan onima što ih susrećemo npr. u Br 6,24-26 i drugdje u Svetom pismu. Sveti pisac je ranije bio naglasio duhovnu stranu službe Božje. Bez sudjelovanja u sramoti i poniženju Kristovu na križu (Heb 13,13) – Kristova sramota je zapravo bila itekako velika čast – sav liturgijski čin je beskoristan. Po Kristu valja dakle »prikazivati Bogu stalno zahvalnu žrtvu, to jest plod usana, koje hvalom slave njegovo ime!« (Heb 13,15). U dobrim danima svakako, ali i u onim teškim danima nije teško naći razloga za hvalu Bogu, jer životu služi i ono što je inače teško, ma kako bilo teško. Židovi, Hebreji, kojima je poslanica bila namijenjena, postali su po Isusu Kristu dionicima neusporedivo većih dobara od svojih predaka. I to je razlog da bi oni, a s njima i vjernici danas, neprestano trebali prinostiti Bogu hvalbenu žrtvu. Završne riječi poslanice pogađaju i današnje vjernike, kao što su nekoć pogađale sve kojima je poslanica bila namijenjena u teško vrijeme.

Žrtva zahvalnosti Bogu proizlazi iz iskrena srca, iz srca koje bez pridržaja traži iskustvo Božje blizine i Božje volje. Ne govori se tu toliko pojedinim kršćanima, već više čitavoj zajednici, koja je kao takva za pojedince vjerski prostor ljubavi. Pa zato pisac kaže, da ne zaboravljaju činiti dobro i dijeliti svoju imovinu

s onima koji su potrebiti, jer takve su žrtve vrlo ugodne Bogu (Fil 4,18). Dakle, zahvalnost je plod usana što ispovijedaju ime Isusovo, ali je i plod njihovih ruku u dobrotvornosti i davanju milostinje. Jedna i druga krepost imaju im postati navikom. A da bi zajednica upravo takva mogla biti, potreban joj je posluš starješinama, »jer oni bdiju nad našim dušama kao oni, koji imaju o tome dati račun« (Heb 13,17), kao pravi dušobrižnici, kao nasljedovatelji onog uzvišenoga Pastira koji je svoje ovce izveo od mrtvih u krvi vječnoga Saveza. I kao takvi i pastiri trebaju suradnju svih vjernika. To nekad tvrdo zvuči u ovom antiautoritativnom vremenu, ali je to riječ Božja, koju se ne može prečuti ili izbrisati. Svaki čovjek treba vodstvo na putu Bogu. I još nešto. Zajednici su potrebne i uzajamne molitve, i nadasve mir. Dakle, ono što vjernici u bogoslužju čine samo je odgovor na Božje smilovanje, odgovor čitavim životom.

(13,20-21). Zato je taj blagoslov naslovljen na Boga mira, jer Kristovo djelo spasenja proistječe od »Boga mira«, od Boga koji je izvor mira. Sveti u Starome zavjetu nisu nikad imali posve mirnu savjest, dok vjernici u Novome zavjetu imaju mir s Bogom, mir Božji (usp. Rim 5,1; Fil 4,7). Proživljavano kršćanstvo rađa veseljem i mirom. Za kršćane Kristov dolazak nije i očito neće biti izvor straha, već radosti. To je upravo onaj mir o kome govori sam Isus (usp. Iv 14,27). Taj mir je plod Kristova djela, zapečaćenog »po krvi vječnoga Saveza«. Kristova žrtva je pobijedila smrt (usp. Heb 2,14) i započela je novi vječni Savez (Heb 9,12-15). *Božji Savez stoji i traje*. Učinci Kristove žrtve su vječni. Nakon što je uskrsnuo, Krist više ne umire (Rim 6,9).²¹ Bog je dakle uskrisio Gospodina Isusa od mrtvih u znak da je njegovom smrću na križu jednom zauvijek riješen problem grijeha. Bog je uskrisio velikog pastira ovaca, vjernika, po krvi vječnog Saveza između Boga i ljudi. Po uskrsnuću Isusova je smrt sada neporecivi temelj čovjekova odnosa s Bogom. Isus je nazvan pastirom stada, kao što je nekoć Mojsije bio opisan kao pastir stada (usp. Iz 63,11). Mojsije je u svoje vrijeme ono raspršeno stado oslobodio iz egipatskog ropstva i od same opasnosti da nestanu u valovima Crvenog mora. Krist je dobri i istiniti pastir, za razliku od Mojsija doista »veliki pastir«, s većim dostojanstvom, koji daje svoj život za svoje ovce (usp. Iv 10,11-16; Ez 34,11-16.31).

Slika pastira primjenjivala se na Boga ali i na njegovog Mesiju u Starome zavjetu. Kao natpastir doći će on opet nagraditi svoje slugе (usp. 1 Pt 2,25; 5,4). Kao Dobrog pastira promatra se u Ps 22; kao Velikog pastira u Ps 23, kao

²¹ Blagoslov Heb 13,20 je jedino mjesto gdje se u Poslanici Hebrejima izričito govori o Isusovu uskrsnuću iako se ono pretpostavlja svaki put kad se govori o Isusovoj proslavi, uzvišenju (Heb 1,3).

Natpastira u Ps 24. Bog ga je po krvi vječnog Saveza izveo od mrtvih, i u tom smislu je to »krv vječnoga Saveza«. ²² O vječnome Savezu se govorilo u Iz 55,3; 63,11; Ez 37,26. Prvi Savez je bio prijelazne, privremene naravi, ovo je vječni Savez. Uspostavio ga je Krist, koji baš kao uskrslu jest Veliki svećenik po redu Melkisedekovu. Grešnici upravo trebaju takva svećenika koji daje život čovjeku i upravo ga osposobljava za svako dobro djelo. I oprema ga svim što treba da bi vršio njegovu volju. Jednom riječju, zahvaljujući Kristovoj žrtvi čovjek je u pravom odnosu s Bogom.

Pisac, dakle, moli da Bog kršćansku zajednicu osposobi i usavrši u svakom dobru da vrši njegovu volju. Očito čovjek ne može učiniti ono što bi Bog od njega inače mogao očekivati. Zato Bog kršćane oprema svime što je dobro. Bog po Isusu Kristu izvodi u njima što je njemu ugodno, da bi tek onda činili njegovu volju, i tako rasli u pobožnosti (2 Pt 1,3), ljubili Boga i svoje bližnje (Heb 2,18; Fil 2,13). Bog im je bio pripravan pomoći u vrijeme nevolje i kušnje (Heb 2,18; 4,16). Drukčije rečeno, on stavlja u njih želju da čine ono što je njemu milo i ugodno, zatim im daje snagu da nešto čine, potiče ih na dobro i dopušta ga, a kad to potom čine, onda ih nagrađuje. Što znači, da čovjek sam po sebi ne bi mogao učiniti ono što Bog od njega očekuje. Konačno, ne samo njegovo djelovanje, već i htijenje čovjeka ovisi od Božje volje (usp. Fil 2,13; 1 Sol 2,13). Ljudi bi ostali bespomoćni pred zahtjevima, kad ih sam Bog ne bi poticao na dobro. I to baš Bog mira, koji ga je osigurao za čovjeka posredstvom Kristove krvi. Spasenje i oprostjenje grijeha te obnova života, događaju se po Isusu Kristu, upravo po Isusu Kristu. Prinosom tijela Isusa Krista su posvećeni (Heb 10,10), njegovo tijelo je sredstvo posvećenja. Isus Krist je »jučer i danas isti je – i uvijek« (Heb 13,8). Pomoću Isusa Krista Bog i danas u njima čini ono što mu je drago. Zato pisac završava priznanjem da je Isus Krist dostojan slave u vijeke vjekova. I još na samom kraju poziva čitatelje da podnesu *ove riječi ohrabrenja*, da se prepuste utješnim riječima poslanice i da se općenito pridržavaju Božje utjehe te odbace ritualističku religiju i prionu uz Krista s istinskom željom. Prava i iskrena kršćanska želja ide za tim da kršćani uvijek iznova iskuse Božju milost.

²² Kao što ni prvi Savez, *diathēkē*, nije bio izvršen bez prolijevanja krvi, jer bez prolijevanja krvi nema oprostjenja grijeha, tako je i novi *diathēkē* stavljen na snagu po Isusovoj krvi (Heb 9,18-22). Isusova krv je krv Saveza, krv vječnog Saveza (Heb 13,20). Po Poslanici Hebrejima Novi savez je »bolji«, savršen, dok je prvi nesavršen, jer je ostao u granicama tjelesnog i nije bio u stanju ostvariti stvarno oprostjenje grijeha (Heb 10,1-10). Poslanica Hebrejima ne govori ništa o nekoj protivnosti između Starog i Novog saveza, kao između slova koje ubija i duha koji oživljava, između osude i opravdanja. Razlika između starog i novog poretka spasa samo je razlika između potpunog i savršenog, prolaznog i vječnog. Razlika je i u tome što prema Poslanici Hebrejima jezgra starog *diathēkē* nije bio Zakon, nego kult.

Ako već spominjemo »ritualističku« religiju, valja reći da kršćani imaju svoj poseban kršćanski kult, svoje »duhovno bogoštovlje«. To nagovješćuje već Stari zavjet, naročito proroci, što je sad u kršćanstvu već stvarnost (Iz 1,10-17; Jr 7,3-7; Am 5,21-25; Ps 40,7-8; 51,17-18). Čitav čovjek ima biti živom žrtvom, tj. volja Božja ima mu biti jedino pravilo življenja. Pavao će to reći posve jednostavno: »Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim: prikažite svoja tijela za žrtvu živu, svetu, Bogu milu – kao svoje duhovno bogoslužje« (Rim 12,1). U tom je pravcu i sve ono što piše pisac Poslanice Hebrejima. Kršćani, kojima se on obraća, bili su odvojeni i isključeni iz židovske zajednice u kojoj su bili prije obraćenja na kršćanstvo. Odrekli su se, ili su bili lišeni, svečanog i raskošnog židovskog kulta. Ali su oni zato imali nešto bolje što će žrtvovati. Naime, po Kristovu primjeru žrtvovali su sami sebe, preobrazili su sebe u žrtvu hvale.

I to je zapravo program duhovnog života, kršćanskog života, kršćanskog kulta. Cijeli čovjek ima postati živa žrtva. Božja volja mora postati jedino pravilo njegova života. Dok su židovske žrtve bile uređene Zakonom (Lev 7,11-15), kršćanska je žrtva bila na hvalu Božjega imena, kako je promatra unaprijed prorok Hošea i to kao plod usana (Hoš 14,3). Žrtve koje propisuje Zakon bile su prinesene u pojedinim prigodama, ova nova žrtva bit će trajna, jer se ona odnosi na život prikazan Gospodinu. I takva žrtva postala je mogućom zahvaljujući Kristovu posredovanju. On je sam sebe posve predao Bogu. To »duhovno bogoslužje«, o kojemu govori već i Stari zavjet, napose proroci, jest stvarnost kršćanstva (usp. Iz 1,10-17; Jr 7,3-7; Am 5,21-25; Ps 40,7-8; 51,17-18 ...).

Kad je Bog dovršio djelo ljudskoga spasenja pomoću Isusa Krista, »usavršit« će u svakom dobru one kršćane kojima se obraća pisac poslanice. Djelo koje je bilo započeto, bit će dovršeno i dovedeno do savršenstva. Sami Hebreji kojima je namijenjena poslanica bit će dionici neusporedivo većih dobara njegove njihovi preci. To je razlog da trajno prinose žrtvu hvale, žrtvu koja je plod usana koje ispovijedaju Isusovo ime, plod njihovih ruku u dobrotvornosti i davanju milostinje (Heb 13,15-17.20-21). Te dvije kreposti moraju prerasti u naviku. A Bog mira, koji je na svijet poslao Isusa Krista, velikoga Pastira duša, osposobit će ih za svako dobro djelo. Po njemu zato, završava sveti pisac, neka je slava Bogu u vijeke vjekova.

Zaključak

Smije se konačno zaključiti, kako ljudski životni put ne svršava u ništavilu. Čovjek može pouzdano ići svojim životnim putem, jer je Krist svojom smrću na križu otklonio zastor prema Bogu. *Taj novi, živi i životonosni put je sam Isus Krist.*

To je i nada za čovjeka, zajamčena novim odnosom prema Bogu. Naime, novi Veliki svećenik, posrednik novog Saveza, nadvladao je razmak između Boga i zajednice svojih vjernika (usp. Heb 7,25). Sad za sve postoji mogućnost ulaska u zajedništvo s Bogom. Tu mogućnost treba prihvatiti i odjelotvoriti. To se događa vjerom, kojoj je znak krštenje. To se ostvaruje vjernošću ispovijesti svoje vjere, što je izraz nade, djelatne bratske ljubavi i ispravnog djelovanja. To vrijedi i za okupljanje zajednice na njezinim crkvenim sastancima. *Vjera, ufanje i ljubav* preduvjet su i da se uopće može pristupiti Bogu, i na koncu ovih dana, kao i za današnje bogoslužje već ovdje na zemlji. Naročito se valja čuvati otpada od živog Boga, pogotovo ako se pogazi Novi savez i osramoti Duha Svetoga.

Novi savez je uzvišeniji od saveza iz prošlosti, što pokazuje usporedba sa Sinajskim i Sionskim brdom. Dok je stari red bio nepotpun, novi se red spasenja i Savez temelji na konačnoj Božjoj objavi nazočnoj u Isusu Kristu. Pisac trajno opominje čitatelje na slušanje Božje riječi. Danas se o spasenju i osudi odlučuje prihvaćanjem ili odbacivanjem evanđelja. Nebesko će kraljevstvo, novi Božji svijet Božje punine biti baština onih koji ustrajno i postojano budu služili Bogu. O tome se odlučuje već sada na zadovoljstvo Bogu, služeći mu zahvalna srca, puni svetog strahopoštovanja. I valja još znati, da svako dobro dolazi od Boga, koji je Bog mira, i na svijet je poslao Isusa Krista. Isus kao veliki Pastir duša osposobit će sve svoje vjernike za svako dobro djelo, po kojemu neka je doista slava Bogu u vijeke vjekova – završava sveti pisac svoj blagoslov i svoju Poslanicu Hebrejima.

Summary

A NEW LIFE CARRYING PATH IN THE EPISTLE TO THE HEBREWS

Luka MARIJANOVIĆ

Catholic Faculty of Theology in Đakovo, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Petra Preradovića 17, p.p. 54, HR – 31 400 Đakovo
luka.marijanovic@os.t-com.hr

After the author of the Epistle to the Hebrews presents the exaltation of Christ's priesthood by the order of Melchizedek perfect, efficient when referring to redemption, turns into a warning and motivation to faith in Christ. He briefly continues on a topic already dealt with earlier (Heb 10:19-31). Jesus is the High priest over the House of God. Jesus' role for people can be compared to one of his predecessor: he who follow him must pass that path. But for that path to exist, a free and direct approach to God needs

to give thanks to he who raised the bridge. Jesus' life and death are the man's bridge to God. As such it inspires believers to remain completely faithful, clean of heart, to nurture resolute hope to compete in love and not to abandon liturgical meetings where they can mutually motivate and caution each other. In that way they prepare themselves for God's Day (Heb 10:22-15) and their final encounter with God. The other great motif for faith is the danger of falling out of faith, to lose the necessary condition for God's forgiveness and so fall into the danger of his wrath (Heb 10:26-31). In the other texts observed we disclose places where believers belong in relation to God and his Church as well as their responsibility. The greater and better the covenant, implies a greater responsibility. Because of its spiritual position believers can cry with joy (1 Pt 1:8). As cocitizens of the holy, left to the House of God (Heb 2:19; 3:6), they have an approach full of life. Simultaneously they are called to great generosity and giving. In Heb 12:18-24 we see how Christians come closer to the angels, the citizens of heaven and God is the »mediator of the new covenant«, i.e. Jesus with his sacrifice. All these are exalted reality that is not as frightening compared to the old covenant. They come closer to mercy and grace which pours trust and joy. In Heb 13:20-21 we see how Christians bring their sacrifice of thanks to God through Jesus Christ. Along with that cult they access charity, common good which just like the sacrifice are willing for obedience. They find strength to do all this and to be ready for »every good deed« in God who raised Jesus from the dead, the Shepherd who through the eternal covenant shed his blood.

Key words: Epistle to the Hebrews, encouraging the community, Christ – new and life-carrying path, resolute faith in hope, community of the faithful – House of God, priestly significance of God's people, fall out of faith, sacrifice of giving.